

GEMEENTE VELSEN

Een andere kijk op armoede

ARMOEDE- EN SCHULDENBELEID GEMEENTE VELSEN 2020-2024

SAMENVATTING

Domein Samenleving | Armoedevisie | 24 september 2020

Voorwoord

Toen mij de vraag werd gesteld ‘waar denk je aan bij het woord armoede?’ werd het mij duidelijk. Ja, wat betekent armoede nu eigenlijk echt? Als vanzelf dacht ik aan: niet mee kunnen doen. Kinderen die niet kunnen meedoen met leeftijdgenootjes aan sport of aan een verjaardagsfeestje en als ouder niet kunnen meedoen aan de samenleving en jezelf het liefst terugtrekken. Geen mogelijkheden hebben om jezelf te ontwikkelen, je verbonden voelen met anderen en kunnen zijn wie je bent. Dit zijn basisbehoeften van elk mens. En dat is wat armoede met je doet; het raakt je basisbehoeften.

Nu ik dit voorwoord schrijf, zitten we midden in de crisis van het coronavirus. Het virus dat onze samenleving ontwricht. We moeten letterlijk afstand houden van elkaar. Samenkomen voor sociale activiteiten of sporten is niet mogelijk. De gevolgen zijn nog niet te overzien, maar het is mij wel duidelijk dat deze crisis zijn sporen in onze samenleving zal achterlaten. Veel Velsenaren krijgen te maken met de gevolgen van deze crisis; het is van invloed op je gezondheid wanneer je ziek bent geworden van het virus, een eigen bedrijf wat het financieel zwaar te voortduren heeft gehad of je bent je baan verloren. Meer dan voorheen is armoede- en schuldenbeleid van belang en willen we als gemeente onze inwoners steunen.

Langdurige geldzorgen doen iets met je! Het zorgt voor veel stress waardoor je minder goed functioneert. Het kost moeite om vat te krijgen op de (financiële) situatie, lasten die doorlopen, regelingen en toeslagen die je moet aanvragen, instanties die van alles van je willen. Het is moeilijk om dit zonder hulp op te lossen. Vaak ontstaan er dan ook allerlei andere knelpunten zoals problemen met je gezondheid en het niet goed kunnen uitvoeren van je werk.

Het kan iedereen overkomen! Het overlijden van een partner, een traumatische ervaring, een ziekte of het verlies van een baan, het zijn stuk voor stuk gebeurtenissen waarbij niet als eerste aan de financiën wordt gedacht. Maar dit zijn wel gebeurtenissen die grote financiële consequenties kunnen hebben. In de praktijk zien we dat juist dan de eerste problemen ontstaan.

Ik geloof in de eigen kracht van mensen. Als het door omstandigheden even wat minder met je gaat heb je mensen om je heen nodig die je steunen. Als gemeente geven ook wij steun om de kracht weer terug te vinden voor een financieel fit leven. We willen dat inwoners zich vrij voelen om snel aan de bel te trekken als er iets mis dreigt te gaan, zodat we tijdig ondersteuning kunnen bieden.

Met veel verschillende partijen hebben we gesproken over hoe we armoede en schulden in Velsen kunnen aanpakken. Hoe we dat samen gaan doen leest u in dit plan. Het is mijn missie om iedereen dezelfde kansen te geven, zich verbonden te voelen met de samenleving en te kunnen zijn wie je wilt zijn. Kortom, om volwaardig mee te kunnen doen.

We hebben elkaar nodig om een sociaal Velsen te zijn. Samen krijgen we dat voor elkaar.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Velsen, namens dezen, de portefeuillehouder,

Marianne Steijn

A. Waarom een armoedevisie?

Een grote groep Velsenaren leeft in armoede en het is de afgelopen jaren niet gelukt om dit op te lossen. In 2019 is de armoedemonitor voor Velsen uitgebracht en daaruit blijkt dat ruim 5.000 inwoners, waaronder zo'n 1.200 kinderen in Velsen in armoede leven. Zij doen een groot beroep op voorzieningen zoals jeugdhulp en Wmo. Ruim twee derde van de minimahuishoudens leeft zelfs langdurig in armoede.

Het armoedepercentage voor Velsen ligt met 7,4 procent onder het landelijk gemiddelde. De wijken Zee- en Duinwijk, IJmuiden en Velsen-Noord hebben een hoger armoedepercentage dan het landelijke gemiddelde. In deze wijken groeien ook veel kinderen op in armoede. Het percentage kinderarmoede ligt in een aantal wijken ver boven het landelijk gemiddelde.

Het werkelijk aantal mensen dat in armoede leeft, ligt waarschijnlijk nog hoger. Werkende armen zijn een groeiende groep die maar moeilijk in beeld is te brengen. Zij hebben betaald werk, maar hebben onvoldoende van de economische groei (tot voor COVID-19) kunnen profiteren en worstelen om het hoofd boven water te houden. Dit met de alsmaar stijgende (vaste) lasten en het ontbreken van financiële buffers (en als gevolg van de Coronacrisis raakt deze groep inwoners nog verder achterop). Verder blijkt dat we een uitgebreid pakket aan inkomensondersteunende maatregelen hebben,

maar dat het gebruik hiervan kan verbeteren. Ook kunnen de regelingen beter afgestemd worden op de behoeften van onze inwoners om uit armoede te komen.

Hoofdconclusie: Met de huidige aanpak zijn goede stappen gezet, maar is nog onvoldoende duurzaam resultaat behaald.

Terugkijkend kunnen we onze aanpak van armoede en schulden van de afgelopen jaren omschrijven als symptoombestrijding. De inzet was gericht op het pakket inkomensondersteunende maatregelen en het beheersen van de kosten. De uitgaven voor bijzondere bijstand zijn met deze maatregelen redelijk stabiel gebleven, maar de armoede is niet bestreden.

Met de huidige aanpak worden inwoners ondersteund, maar wordt onvoldoende duurzaam resultaat behaald (geen structurele uitstroom). Bij ruim twee derde van de minimahuishoudens is sprake van langdurige minima en in een aantal wijken is het aantal inwoners dat in armoede leeft bovengemiddeld hoog. In deze wijken groeien veel kinderen op in armoede en zij hebben beperkte kansen om daaraan te ontsnappen. Doordat we niet aan de voorkant van problemen komen en armoede dus niet structureel aanpakken, is het risico op het overerven van armoede aanzienlijk. En daarmee

“Met de huidige aanpak zijn goede stappen gezet, maar is nog onvoldoende duurzaam resultaat behaald.”

Marianne Steijn

houden we armoede in stand en bestaat de kans dat het probleem groter wordt.

De focus moet meer liggen op het voorkómen van armoede en schulden en het centraal stellen van onze inwoners (en niet de regelingen). Alleen daarmee kan meer resultaat worden behaald. Er is niet één oplossing, maar er is maatwerk nodig waarbij verschillende instrumenten worden ingezet die elkaar versterken.

Hier komt in 2020 nog een crisissituatie bovenop waarbij veel sectoren worden geraakt en de economie ineens tot stilstand is gekomen. Veel laagbetaalde banen in de horeca en uitzendsector verdwijnen, zzp'ers zien hun opdrachten verdampen en onvermijdelijk zullen er bedrijven zijn die het niet redden. Er is alle reden om te verwachten dat hierdoor meer inwoners te maken krijgen met inkomensverlies en mogelijk schulden als gevolg.

B. De opdracht voor de visie

Gemeenten hebben van oudsher een taak in armoedebestrijding binnen onze verzorgingsstaat. De Participatiewet (Pw), de Wet op de gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) en de transitie in het Sociale Domein geven gemeenten handvatten om inwoners te laten meedoen aan de samenleving. Op basis van de Wgs moeten gemeenten eens per vier jaar een plan voor schuldhulpverlening maken.

Het huidige plan voor schuldhulpverlening loopt dit jaar af en moet een vervolg krijgen. Daarnaast is in het raadsakkoord 2018-2022 de opgave opgenomen voor het maken van een integrale aanpak van armoede en schulden. Beiden zijn aanleiding voor het maken van deze armoedevisie.

C. Missie, visie en doelen

Armoede en schulden (kunnen) leiden tot sociale uitsluiting en dat willen we voorkomen. Wij zien het daarom als onze missie om iedereen een perspectief te bieden om mee te kunnen doen aan de samenleving. We wachten niet af, maar gaan actief naar onze inwoners toe om hen te steunen.

Onze missie
'Alle Velsenaren gelijke kansen'

Onze visie
'Anders kijken naar armoede'
was de titel van ons seminar in 2019.

Anders Kijken

is anders werken. Hiervoor is een kanteling van onze werkwijze nodig. We sluiten aan op het perspectief van de Velsenaar. Dat doen we door onze inwoners centraal te stellen en uit te gaan van een realistische verwachting. Daarbij stellen we ons telkens de vraag: Is het ‘doenlijk’ voor onze inwoners?

omdat armoede vaak het gevolg is van een complex aan problemen en niet zozeer één oorzaak heeft. Problemen die elkaar ook nog eens versterken. Ergens ging het mis: inkomensverlies door het overlijden van de partner en het verdriet dat het met zich meebracht en daardoor onvoldoende aandacht hebben voor de financiën, baanverlies maar wel de vaste lasten die maandelijks terugkomen. Betalingsachterstanden kunnen snel ontstaan.

omdat vanuit de theorie van de schaarste bekend is dat schaarste van invloed is op het menselijk gedrag. (Geld) gebrek gaat gepaard met een focus op de korte termijn. Er ontstaat tunnelvisie; de aandacht voor zaken die op de lange termijn van belang zijn, worden verwaarloosd, onderschat of verdrongen. Te weinig geld leidt onontkoombaar tot verkeerde beslissingen die op de lange termijn gevolgen met zich meebrengen.

Omdat het niet alleen een probleem is van de betrokkene zelf. Het raakt ons allemaal, de samenleving als geheel. Anders kijken naar armoede is onze visie waaraan we samen met onze partners en inwoners willen werken.

“Anders kijken naar armoede is onze visie waaraan we samen met onze partners en inwoners willen werken.”

Marianne Steijn

De pijlers voor onze visie:

Vijf hoofddoelen

De pijlers zijn uitgewerkt in vijf hoofddoelen. Deze doelen worden hieronder nader toegelicht. In het uitvoeringsprogramma worden per doel de lopende en nieuwe acties beschreven. Het uitvoeringsprogramma is in bijlage 1 opgenomen.

Doel 1:

Effectiever schuldhulp verlenen

Doel 2:

Meer inwoners vroegtijdig in beeld, minder Velsenaren raken in schulden

Doel 3:

De inwoners van Velsen financieel weerbaar door ondersteuning op maat

Doel 4:

Alle kinderen gelijke kansen

Doel 5:

Versterken samenwerking voor effectieve armoedebestrijding

Doel 1: Effectiever schuldhulp verlenen

In de afgelopen 5 tot 10 jaar is steeds meer het besef gekomen dat armoede en schulden niet altijd een keuze zijn. Zelden ontstaan schulden door één gebeurtenis alleen. Naast gedrag als belangrijke factor, spelen ook de complexer wordende samenleving en stijgende kosten van levensonderhoud een rol. Ook heeft onderzoek aangetoond dat de (mate van) zelfredzaamheid van mensen, in het bijzonder in stresssituaties zoals armoede en schulden, wordt overschat.

Effectieve schuldhulpverlening moet al deze factoren in ogenschouw nemen. In Velsen verschuift de focus van symptoombestrijding naar het daadwerkelijk op zoek gaan naar de oorzaken van het gedrag en deze aan te pakken. Op zoek naar de sleutel(s) om de situatie structureel te veranderen. Onze werkwijze moet daarvoor kantelen en hiervoor is een andere 'mindset' en 'sense of urgency' nodig want de huidige aanpak heeft armoede niet structureel opgelost, maar in stand gehouden. Onderzocht wordt welke aanpak het beste aansluit bij de wensen en de behoeften van onze inwoners. We kijken daarbij naar werkwijzen die elders worden beproefd zoals de ervaringen met Mobility Mentoring® en stress sensitieve dienstverlening.

Schuldhulpverlening is een wettelijke taak van gemeente.

De uitgangspunten die we hiervoor hanteren zijn:

- Schuldhulpverlening is toegankelijk voor alle inwoners van Velsen;

- Inwoners dragen verantwoordelijkheid in het voorkomen en oplossen van schulden:
 - In schuldhulpverlening houden we rekening met de wijze waarop gebrek aan geld het gedrag beïnvloedt, of kan beïnvloeden;
 - Niet iedereen is in dezelfde mate zelfredzaam. We streven naar balans tussen zelfredzaamheid (aan de ene kant) en (aan de andere kant) de inzet die we als gemeente voor deze persoon plegen.
- Schuldhulpverlening wordt integraal uitgevoerd. De Participatiewet (Pw), minimaregelingen e.d. worden integraal meegenomen. Maatwerk is hierbij het adagium.
- Nazorg is een belangrijk onderdeel om terugval te voorkomen en een duurzaam resultaat van de schuldhulpverlening te bereiken.

Doel 2: Meer inwoners vroegtijdig in beeld, minder Velsenaren raken in schulden

De armoedemonitor laat zien dat ruim vijfduizend inwoners leven in een huishouden met een laag inkomen. Niet iedereen met een laag inkomen kan met dit onderzoek in beeld worden gebracht, het werkelijke aantal ligt waarschijnlijk hoger. Bekend is ook dat inwoners pas laat aan de bel trekken bij schuldhulpverlening, de gemiddelde schuld bedraagt dan al € 43.000 met gemiddeld veertien schuldeisers.

Meer dan voorheen richten we onze inzet op het eerder in beeld krijgen van financiële belemmeringen

om erger te voorkomen. In de huidige aanpak wachten we het initiatief van inwoners af om hulp te zoeken. Onbekendheid met hulp, niet beschikken over vaardigheden om hulp te zoeken/te vragen of schaamte spelen een rol bij het stellen van de hulpvraag. Ook weten we vanuit de wetenschap, dat de executieve functie (het gedeelte van de hersenen dat nodig is voor het stellen van doelen en om in actie komen) van mensen onder druk staat waardoor zij moeilijk zelf de eerste stap naar hulp zetten. Daarom gaan we actief naar inwoners toe om hulp en steun te bieden, verstevigen we het aanbod met laagdrempelige hulp en zetten we in om het taboe op armoede te doorbreken (onder andere uitwerken in een communicatieplan).

Doel 3: De inwoners van Velsen financieel weerbaar door ondersteuning op maat

Het begrip maatwerk is hét sleutelbegrip in de aanpak van armoede en schulden. Maatwerk omschrijven we als de oplossing die passend is binnen de specifieke context van de inwoner. Het inzetten van inkomensondersteunende maatregelen is maatwerk.

- De uitgangspunten voor inkomensondersteuning zijn:
- Gelijkheidsbeginsel; gelijke gevallen gelijk behandelen en ongelijke gevallen ongelijk naar de mate van ongelijkheid;
 - Maatschappelijke winst staat centraal: er is

een toegevoegde waarde voor de cliënt en de samenleving;

- Inkomensondersteuning moet zo tijdelijk mogelijk zijn en staat daarom in het teken van financiële weerbaarheid;
- Handelen in de geest van de wet (niet naar de letter);
- De eigen verantwoordelijkheid van de cliënt en passend bij zijn/haar situatie.

We hanteren hierbij het eerdergenoemde realistische perspectief. Heel concreet kan dit in enkele situaties bijvoorbeeld ook betekenen dat inkomensondersteuning niet tijdelijk is.

De aanpak van armoede vraagt om maatwerk. Geen enkele situatie is hetzelfde en zodoende is er ook niet één eenvoudige oplossing. Er gelden vele (algemene) regels die soms niet precies de maatwerkoplossing kunnen bieden of helemaal geen soelaas bieden. Creativiteit, innovatie en het denken buiten de gebaande paden is daarom van belang in het vinden van de oplossing. Wij willen een klimaat creëren waarin professionals, in- en extern, ruimte hebben en voelen om naar passende oplossingen te zoeken. Ook als dat soms betekent dat grenzen opgezocht moeten worden. Dit is te rechtvaardigen door het belang van de cliënt centraal te stellen en waarbij een duurzame oplossing wordt nagestreefd. Velsen heeft een uitgebreid pakket aan inkomensondersteunende maatregelen, maar het gebruik ervan kan verbeteren. De regelingen kunnen beter afgestemd worden op de behoeften van onze inwoners om uit armoede te komen. Daarom wordt het pakket in zijn geheel bekeken en in balans gebracht.

Doel 4:

Alle kinderen gelijke kansen

Kinderen die in een huishouden opgroeien met (langdurig) beperkte financiële middelen hebben geen gelijke kansen. Zij lopen een risico op financieel ongezond gedrag in de toekomst, maar ook op de korte termijn lopen zij achterstanden op. Denk aan de leerprestaties op school, risico's om gepest te worden, criminaliteit, sociale uitsluiting doordat ze niet kunnen deelnemen aan schoolreisjes, sport of niet kunnen trakteren bij hun verjaardag. Kinderen hebben geen invloed op de (financiële) situatie van hun ouders en mogen daarvan ook niet de dupe worden.

Het doel is alle kinderen in Velsen gelijke kansen te bieden om gelijkwaardig mee te kunnen doen, zich te kunnen ontwikkelen en om overerving van armoede tegen te gaan. Kinderen worden gesteund door (tijdelijke) inkomensondersteunende maatregelen voor hun ouders ten behoeve van het kind of de kinderen. We gaan het pakket kind-regelingen verbeteren door het aanbod te optimaliseren. Ook worden de regelingen meer toegankelijk; vereenvoudigen aanvragen, laagdrempelig en mogelijk digitaliseren. We streven naar een (minima- of stads-) pas waarop alle kind-regelingen staan. Daarnaast wordt de aanpak van armoede, waarbij kinderen zijn betrokken, vanuit de gezinssituatie duurzaam aangepakt. De totale gezinssituatie betrekken we bij de aanpak. We zullen vindingrijk moeten zijn om structurele oplossingen te vinden.

Doel 5:

Versterken samenwerking voor effectieve armoedebestrijding

Armoede en schulden kan de gemeente niet alleen oplossen. We hebben onze samenwerkingspartners, cliënten en inwoners nodig om een effectieve aanpak van armoede en schulden te kunnen ontwikkelen. Dit vraagt om intensivering van de huidige (samenwerkings-) verbanden en om inzet en betrokkenheid van iedereen. We zetten voor de duur van twee jaar een armoederegisseur in die dit proces aanjaagt.

We verstevigen de samenwerking met lokale en regionale partners voor werk en re-integratie. Dit draagt bij aan het steunen van onze inwoners naar een betaalde baan en om deze ook te behouden. Samen proberen we de route naar werk om uit armoede te komen aantrekkelijk te maken (goede arbeidsvoorwaarden, steun vanuit minimaregelingen e.d.). Het is een gezamenlijke missie om armoede en schulden aan te pakken. Idealiter sluiten we met verschillende samenwerkingspartners één pact tegen armoede in Velsen.

“Het is een gezamenlijke missie om armoede en schulden aan te pakken. Idealiter sluiten we met verschillende samenwerkingspartners één pact tegen armoede in Velsen.”

Marianne Steijn

Dankwoord

Deze visie is tot stand gekomen mede dankzij inwoners, maatschappelijke partners, scholen, financiële instellingen en andere betrokken partijen. Ik wil iedereen enorm bedanken voor hun inzet en enthousiasme. Ik kijk ernaar uit om samen met u aan de slag te gaan om de visie tot uitvoering te brengen.

Tot slot wil ik u bedanken voor de tijd die u genomen heeft om deze visie te lezen. Ik hoop dat ik u hiermee een duidelijk beeld heb kunnen geven van onze kijk op armoede en hoe we dit de komende jaren gaan aanpakken. Mocht u na het lezen van de visie nog vragen hebben, dan kunt u contact met ons opnemen via 0255 567200.

